

MIJN GELIJK EN ONS GELUK

Piet Schelling

Mijn gelijk en ons geluk

OMGAAN MET VERSCHEIDENHEID IN DE GEMEENTE

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Ontwerp omslag: Marion Rosendahl
Typografie binnenwerk: ZetProducties, Haarlem

ISBN 978 90 239 2195 0

NUR 759

© 2012 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf 7

1. Op zoek naar handvatten 9
 2. Persoonlijke impressies 11
 3. Allen of alleen – slechts één letter verschil 13
 4. Onze kleurrijke gemeente 16
 5. Verscheidenheid – overal om ons heen 21
 6. Wat ons bindt en verbindt 24
 7. 't Is niet altijd gemakkelijk 34
 8. Als splijtzwammen zich aankondigen 43
 9. Predikant – klem tussen verschillen? 48
 10. Conflicten zijn lastig en spannend 56
 11. Omgaan met conflicten 60
 12. Liever geen conflicten, ondanks winst 68
 13. Niet elke vernieuwing blinkt 71
 14. Experiment als kans 76
 15. Zo zou het kunnen 81
 16. Er gebeuren zo veel mooie dingen 92
 17. Aanbevelingen bij het omgaan met verscheidenheid 95
 18. Woorden bij bezinning: gebeden, liederen, teksten 98
 19. Hoe pakken we de bezinning aan? 107
- Literatuur 109
- Suggesties voor verwerking van het thema 111

Woord vooraf

Hoe maken we menings- en geloofsverschillen in de gemeente vruchtbaar voor het geheel? Hoe gaan we op een goede manier met verscheidenheid om? Deze vragen hoor ik in veel gemeenten. Zelf heb ik die vragen ook bij herhaling gesteld als ik in mijn eigen gemeente of in gemeenten waar ik te gast was tegen verscheidenheid aanliep. In dit boek zoek ik naar antwoorden; in het eerste hoofdstuk ga ik op de aanpak daarvan in.

Het boek is bedoeld voor iedereen in de gemeente die weleens geconfronteerd wordt met uiteenlopende visies en belevingen. Dat zijn natuurlijk predikanten en kerkelijk werkers en leden van kerkenraden, commissies en werkgroepen. Maar ook andere gemeenteleden gaat het onderwerp aan.

Om het praktisch te houden heb ik veel voorbeelden uit het kerkelijk leven verwerkt. De verwijzingen naar de praktijk zijn anoniem: personen heb ik onherkenbaar gemaakt door persoonsgegevens te veranderen en de aanduiding van bijvoorbeeld 'protestantse gemeente te A.' verwijst niet per se naar een plaats die met de letter A begint. Het gaat immers niet om die bepaalde gemeente of persoon, maar om de kwestie die in de situatie tot spreken komt.

Wat de structuur van het boek betreft: de eerste vijf hoofdstukken schetsen wat verscheidenheid is en hoe het werkt. Vóór de hoofdstukken 7 tot en met 12, die de moeiten en pijn van de verschillen in de gemeente beschrijven, kijken we in hoofdstuk 6 naar wat ons bindt en verbindt. De hoofdstukken 13 tot en met 15 laten zien hoe we veranderingen en vernieuwingen een plaats kunnen geven in de gemeente zonder dat daar conflicten uit voortkomen. Evenals in hoofdstuk 6 overheersen in hoofdstuk 16 de positieve dingen; de plaats van deze twee hoofdstukken, met het benoemen van wat goed gaat, relativeert de last van meerstemmigheid. We sluiten af met adviezen, raadgevingen en suggesties voor het

omgaan met verscheidenheid en voor de bezinning op dit thema.

Aan het eind neem ik een kort overzicht van gebruikte literatuur op. De kenners van deze literatuur zullen merken dat sommige inzichten daaruit mij hebben geïnspireerd. Ook heb ik geluisterd naar de meelezers, collega's die net als ik midden in het kerkelijk veld staan. Van hun suggesties en opmerkingen heb ik dankbaar gebruikgemaakt. Graag noem ik hun namen: Jaap van der Giessen (gemeenteadviseur), Simon de Kam (gemeenteadviseur) en Hester Smits (gemeentepredikant). Amieke van der Eyk dank ik voor haar stijl- en taalsuggesties.

Met veel plezier heb ik dit boek geschreven. Soms was er ook emotie, wanneer ik teruggedacht aan moeilijke situaties en aan de mensen die daarbij betrokken waren. Ik hoop dat velen er baat bij hebben!

1. Op zoek naar handvatten

Dit boek geeft handvatten voor een opbouwende manier van omgaan met geloofs- en meningsverschillen. Deze verschillen zijn er in elke gemeente. We ondervinden meer dan eens dat die lastig zijn. Het uitbannen ervan is onmogelijk, behalve als ons een gemeente voor ogen staat waarin iedereen precies hetzelfde denkt en gelooft.

Verscheidenheid zie ik als een deel van de eigenheid van de christelijke gemeente. Vanuit dat gegeven zoek ik naar manieren om met verschillen om te gaan. Manieren die de gemeente als geheel opbouwen en die tegelijkertijd het individu ruimte geven voor zijn eigenheid in geloof en visie.

De vraag is niet: hoe kunnen we de diversiteit omzetten in eenheid?, maar: hoe kunnen we er zo mee omgaan dat we er een betere gemeente van worden?

Veel kerken hebben het vandaag niet gemakkelijk. Er is de voortschrijdende krimp die pijn doet. We zien mensen weggaan en wegvallen, terwijl de lege plekken die zij achterlaten meestal niet meer worden bezet. Uit de krimp komen moeilijke kwesties voort: vermindering van predikantsplaatsen, afstoting van kerkgebouwen, een teruglopend aantal vrijwilligers, bezuiniging op kosterschap en kerkmuziek. Bij een kleiner wordende gemeente rijst ook de vraag naar de kwaliteit: wie willen we zijn, waar draait het om, welke koers gaan we varen met de gemeente?

We staan de komende tijd voor belangrijke keuzes. Elke keuze levert meningsverschillen op in de gemeente. Daarom is nadenken over omgaan met verscheidenheid van belang. Vandaag en morgen komt het erop aan dat we elkaar vasthouden en bij elkaar blijven.

Voor de meeste kerken speelt de vraag of uiteenlopende visies en belevingen vruchtbaar op elkaar te betrekken zijn. Hoe geven we verschillen een plaats in de gemeente? Daaraan bewust aandacht

schenken is investeren in de toekomst. Praten over verscheidenheid is praten over geloof. Er is behoefte aan dat geloofsgesprek, om van elkaar te leren én om elkaar te bemoedigen.

Om verschillen in de kerk aan te duiden, gebruiken we uiteenlopende begrippen, zoals verscheidenheid, pluraliteit, veelkleurigheid, kleurrijkheid, diversiteit, veelstemmigheid en meerstemmigheid. Deze woorden gebruik ik door elkaar, ook al zijn er nuanceverschillen. Alle begrippen laten dit zien: binnen de ene gemeente denkt en gelooft niet iedereen hetzelfde. Er zijn meerdere meningen, opvattingen, belevingen en wensen.

In het Woord vooraf schreef ik dat we met illustraties uit de praktijk dicht bij het dagelijkse gemeenteleven blijven. U zult merken dat nogal wat praktijkverhalen te maken hebben met de plaats van de evangelische geloofsbeleving in de gemeente. De aandacht hiervoor vloeit voort uit het gegeven dat in veel gemeenten vragen leven over de ruimte voor het evangelische gedachtegoed. Aan de ene kant gaat er van mensen met een evangelische beleving vaak enthousiasme uit; zij zijn bevlogen. Aan de andere kant ervaren anderen die bevlogenheid als drammerig en overdreven. Daar vloeien soms spanning en vervreemding uit voort.

Bij ieder hoofdstuk horen verwerkingssuggesties. Deze zijn aan het eind van het boek, in hoofdstuk 19, verzameld. Degene die enkel de tekst van de hoofdstukken wil lezen, wordt er zo niet mee vermoeid. Sommige suggesties zijn vooral bedoeld voor kerkenraden, andere voor predikanten en kerkelijk werkers, weer andere voor gesprekskring of studiegroep. Wie er in groepsverband mee aan de slag gaan, kunnen zelf bepalen wat zij wel of niet bespreken. Bijbel- en gesprekskringen zouden de bijbelteksten in hoofdstuk 18 als uitgangspunt kunnen nemen; behalve de daar gestelde vragen bij de teksten vinden zij ook relevante gespreksuggesties in hoofdstuk 19.

2. Persoonlijke impressies

Toen ik als predikant begon, was ik vol vertrouwen dat het mij zou lukken om alle gemeenteleden vast te houden en erbij te houden. Ik meende dat mijn hart ruim genoeg was om iedereen een plek te geven onder de paraplu van de gemeente. Natuurlijk wist ik dat er binnen een en dezelfde gemeente menings- en geloofsverschillen konden bestaan. Maar het moest mogelijk zijn blijvend met elkaar op te trekken. En ik, als predikant, zou daarin een mooie rol spelen. Was het niet de taak van de pastor de gemeente bij elkaar te houden?

De teleurstelling was dan ook groot toen een paar jaar na mijn start als predikant een gemeentelid liet weten zich niet meer thuis te voelen in de gemeente. Hij miste te veel van wat het gereformeerde voorgeslacht had doorgegeven. Hij vertrok naar een geloofsgemeenschap waarin dat vertrouwde geloofsgoed en de vormen die daar volgens hem bij hoorden wél aanwezig waren.

Enkele jaren later verliet een echtpaar de gemeente, omdat het zich meer aangetrokken voelde tot een evangelische gemeenschap. In een andere gemeente vertrok een 40-jarige vrouw omdat voor haar het moderne levensgevoel te weinig aan bod kwam.

De gemeenten die ik diende, hadden oog voor de traditie zonder zich daarin op te sluiten. Zij stonden open voor stromingen buiten hun muren, maar namen niet alles kritiekloos over wat gemeenteleden positief had geraakt in andere geloofsgroepen. Zij wilden meebuigen en soepel zijn, maar niet tot over hun eigen grenzen heen. Die ruimhartige houding moest toch iedereen aan boord houden?

De praktijk bleek anders, weerbarstiger. Als iemand afhaakte, trok ik me dat aan. Ik voelde me tekortschieten. Waarom had ik de vervreemding van enkele gemeenteleden niet kunnen tegenhouden? Wat was er fout gegaan? Mijn droom was immers iedereen in de kring te houden en een 'thuisgevoel' te geven!

Vaker heb ik die ervaring opgedaan. Ook kortgeleden nog, in mijn laatste gemeente. In de loop der jaren groeide het besef dat het soms niet te vermijden is dat iemand de gemeente verlaat. Overigens is dat niet altijd negatief. Het geeft soms ook opluchting, zowel bij degene die vertrekt als bij de achterblijvers. Na het vertrek van een paar leden uit zijn gemeente hoorde ik een collega zeggen: 'Hun vertrek doet me pijn, maar ik voel ook iets van bevrijding. Het was nooit goed en vaak riepen zij met hun aanwezigheid spanning op.' Deze opmerking is veelzeggend.

Hoewel ik geleerd heb het vertrek van mensen te aanvaarden, went het nooit. Vrijwel steeds is er die pijn van tekortschieten: jammer dat we het niet redden met elkaar, terwijl we allemaal verbonden zijn met Christus. Zulke momenten zetten wel aan tot een kritische blik naar mezelf: had ik dit kunnen voorkomen, heb ik gefaald, waarom laten we elkaar los terwijl we allen worden vastgehouden door dezelfde Heer?

Gedurende mijn predikantschap zijn er weinig weken verstreken waarin het thema verscheidenheid in de gemeente niet langskwam. Ik heb van die veelkleurigheid genoten én ik heb er wakker van gelegen. Ik heb me over de veelstemmigheid positief uitgelaten als over een rijkdom én ik heb soms verzucht: 'Stond ik maar in een gemeente waarin iedereen gelijk denkt en gelooft!' Er was voldoening bij het zien hoe mensen elkaar bleven vasthouden en ik heb me treurig gevoeld als geloofsgenoten van elkaar vervreemdden. Ik heb vruchtbare wegen gevonden om met verschillen om te gaan en ik heb mensen richtingen gewezen die achteraf niet vruchtbaar bleken.

In dit boek spelen al die ervaringen mee. Nu eens op de achtergrond, dan weer nadrukkelijk vermeld.